

Правове регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні

Марина Саннікова

Харківська державна академія фізичної культури,
Харків, Україна

Мета: визначити напрямки удосконалення правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні.

Матеріал і методи: у даному дослідженні застосовувався методологічний підхід, згідно з яким правове регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні розглядалося під кутом зору взаємодії систем різного порядку. Теоретичний аналіз і систематизація літературних джерел за темою дослідження дали змогу з'ясувати проблемне поле правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні. Аналіз документальних матеріалів дозволив охарактеризувати систему правової регламентації праці фахівців сфери фізичної культури та спорту. Застосування методу системного аналізу дозволило зрозуміти логіку розгортання усієї системи трудових відносин на національному та світовому рівнях, глибоко проникнути у зміст та галузеву специфіку трудових відносин, предметно проаналізувати загальні тенденції. Методи математичної статистики дозволили визначити динаміку показників кадрового забезпечення сфери фізичної культури та спорту в Україні за останні 10 років.

Результати: охарактеризовано систему правової регламентації праці фахівців сфери фізичної культури та спорту, яка включає норми вітчизняного трудового законодавства, міжнародні правові акти щодо захисту трудових прав, а також галузеві законодавчі та нормативно-програмні документи сфери фізичної культури та спорту. З'ясовано, що кількість штатних працівників за останні 10 років зменшилась на 8,3%, зокрема, за рахунок зменшення кількості працівників закладів вищої освіти, спортивних споруд, тренерів з видів спорту, тренерів-викладачів та вчителів зі спорту.

Висновки: з'ясовано необхідність удосконалення правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні за наступними напрямками: створення єдиної системи сертифікації фітнес-тренерів та іншого фітнес-персоналу, закріпленої на державному рівні; визначення єдиних принципів правового регулювання праці професійних спортсменів; здійснення моніторингу економічної доцільності підготовки фахівців тих чи інших спеціальностей сфери фізичної культури та спорту закладами вищої освіти.

Ключові слова: право, держава, трудове законодавство, фахівці, професійні спортсмени, сфера фізичної культури та спорту.

Вступ

В Україні вже давно назріла гостра потреба в якісному врегулюванні діяльності фахівців сфери фізичної культури і спорту. Про це свідчить існуюча практика, зокрема, сфера фітнес-індустрії настільки швидко розвивається, що державна система підготовки кадрів не встигає випускати дипломованих фахівців. Це, в свою чергу, призводить до того, що багато тренерів починають працювати без спеціалізованої освіти. Окрім того, слід наголосити і на такому важливому чиннику, що підтверджує актуальність обраної теми – це важливість професії тренера, викладача фізичного виховання, вчителя фізичної культури тощо, адже їх діяльність спрямована на збереження здоров'я нації, що є найвищими соціальними цінностями держави.

Особливий характер і умови праці фахівців сфери фізичної культури і спорту обумовили специфіку її правового регулювання. Вітчизняне законодавство повинно забезпечити дійсне дотримання їх прав і реальний захист інтересів. З урахуванням того, що галузь спортивного права в Україні знаходиться на стадії формування, виконати зазначене завдання буде простіше, ніж міняти застарілі норми.

Вітчизняні науковці, такі як М. В. Дутчак [3], І. Л. Гасюк [1], О. В. Горбенко [2], А. О. Полянський [10], С. Моїсєєва [8] досліджували різні аспекти кадрового забезпечення сфери фізичної культури та спорту. Науковий інтерес у літературі викликають також проблеми управління сферою фізичної культури та спорту, а також їх правове

регулювання, що розглянуто у працях І. Є. Рибича [11], О. Заярного [6], С. Нікітенко [9], Antonio Di Marco [14]. Аналіз вітчизняних та зарубіжних досліджень свідчить про те, що сьогодні недостатньо висвітленим залишається питання саме правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні.

Мета дослідження: визначити актуальні проблеми правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні.

Матеріал і методи дослідження

У даному дослідженні застосовувався методологічний підхід, згідно з яким правове регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні розглядалося під кутом зору взаємодії систем різного порядку. Проведений теоретичний аналіз і систематизація літературних джерел за темою дослідження дали змогу з'ясувати проблемне поле правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні. Аналіз документальних матеріалів дозволив охарактеризувати систему правової регламентації праці фахівців сфери фізичної культури та спорту. Застосування методу системного аналізу дозволило зрозуміти логіку розгортання усієї системи трудових відносин на національному та світовому рівнях, глибоко проникнути у зміст та галузеву специфіку трудових відносин, предметно проаналізувати загальні тенденції. Методи математичної статистики дозволили визначити динаміку показників кадрового забезпечення

сфери фізичної культури та спорту в Україні за останні 10 років.

Результати дослідження

У ході нашого дослідження було встановлено, що система правової регламентації праці фахівців сфери фізичної культури та спорту включає норми вітчизняного трудового законодавства, міжнародні правові акти, які захищають трудові права, а також галузеві законодавчі та нормативно-програмні документи сфери фізичної культури та спорту.

Як відомо, трудові відносини працівників, у тому числі й фахівців сфери фізичної культури та спорту, регулюються діючим законодавством про працю, зокрема, Кодексом законів про працю України [7], норми якого доповнюють-ся нормами міжнародного права.

Сучасне міжнародне правове регулювання праці відбувається узгоджено у комплексі інших соціально-економічних прав. Міжнародні правові акти містять перелік соціальних прав та інших прав людини – політичних, громадянських (особистих), економічних, соціальних, культурних, серед яких трудовим правам відведено належне місце. Наприклад, Міжнародний Пакт про економічні, соціальні і культурні права, Європейська соціальна хартія, Хартія основних прав Європейського Союзу та ін. [14].

Основним законодавчим документом, який регулює відносини у сфері фізичної культури та спорту є, звісно, Закон України "Про фізичну культуру та спорт" [5], у статті 49 якого підкреслюється, що держава забезпечує підготовку та перепідготовку кадрів у сфері фізичної культури і спорту, особливу увагу приділяє їх підготовці для роботи у сільській місцевості.

На реалізацію цього положення Закону України "Про фізичну культуру та спорт" урядом розробляються та приймаються відповідні підзаконні нормативно-правові акти. У ході аналізу трьох останніх державних програм розвитку фізичної культури та спорту, які кожні 5 років розробляються Міністерством молоді та спорту України та затверджуються Постановою Кабінету Міністрів України, ми маємо звернути увагу на те, що належна підготовка кадрового резерву є одним із пріоритетних стратегічних

напрямків розвитку фізичної культури і спорту на державному та регіональних, а також на місцевих рівнях.

Відповідно до статистичних даних, які щороку висвітлює Міністерство молоді та спорту України, у нашій країні на кінець 2018 року налічувалося усього 70 135 штатних працівників (табл.).

Як бачимо із табл., найбільшу частку від загальної кількості штатних працівників складають працівники загальноосвітніх навчальних закладів (у 2018 році – 23674 осіб) та тренери з видів спорту, тренери-викладачі, вчителі зі спорту (у 2018 році – 14691 осіб). Найменшу частку від загальної кількості штатних працівників становлять інструктори з фізичної культури сільських та селищних рад, об'єднаних територіальних громад (у 2018 році – 810 осіб).

Аналіз динаміки показників кадрового забезпечення сфери фізичної культури та спорту свідчить, що кількість штатних працівників за останні 10 років зменшилась на 8,3% і становила у 2008 році 76 447 осіб. Якщо проаналізувати показники кадрового забезпечення для різних категорій штатних працівників, то у період з 2008 року по 2018 рік відбулось помітне зменшення кількості працівників закладів вищої освіти (на 30,9%) та спортивних споруд (на 27,7%), тренерів з видів спорту, тренерів-викладачів, вчителів зі спорту (на 19,7%). Таке масове скорочення працівників обумовлене змінами державного курсу щодо діяльності закладів вищої освіти, який передбачав зменшення годин, відведених на фізичне виховання та спортивно-оздоровчу роботу, зменшення фінансування закладів вищої освіти на провадження фізкультурно-спортивної роботи, суттєве зменшення кількості спортивних шкіл, спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю, а також політичною ситуацією в країні, кризовими явищами в економіці тощо.

Однак, упродовж досліджуваного нами періоду відбулось збільшення штатних працівників дошкільних навчальних закладів (на 34,8%), фізкультурно-спортивних товариств та відомчих фізкультурно-спортивних організацій всіх рівнів (на 17,02%), структурних підрозділів з фізичної культури і спорту органів виконавчої влади (місцевого самоврядування) усіх рівнів (на 16,9%).

Відповідно до чинного законодавства усім фахівцям сфери фізичної культури та спорту держава забезпечує:

Штатні працівники сфери фізичної культури та спорту, за даними Міністерства молоді та спорту України

№ з/р	Назва показника	Кількість працівників (осіб)		Динаміка показників (%)
		2018 рік	2008 рік	
1.	Працівники сфери фізичної культури та спорту:	70135	76447	-8,3
1.1.	дошкільних навчальних закладів	3432	2236	+34,8
1.2.	загальноосвітніх навчальних закладів	23674	27635	-14,3
1.3.	професійно-технічних навчальних закладів	1648	1778	-7,3
1.4.	закладів вищої освіти	5539	8027	-30,9
1.5.	спортивних споруд	1926	2664	-27,7
1.6.	навчальних закладів, підприємств, установ, організацій усіх типів	3098	3787	-18,2
1.7.	структурних підрозділів з фізичної культури і спорту органів виконавчої влади (місцевого самоврядування) усіх рівнів	1867	1550	+16,9
1.8.	фізкультурно-спортивних товариств та відомчих фізкультурно-спортивних організацій всіх рівнів	1627	1350	+17,02
1.9.	тренери з видів спорту, тренери-викладачі, вчителі зі спорту	14691	18291	-19,7
1.10.	інструктори з фізичної культури сільських та селищних рад, об'єднаних територіальних громад	810	787	+2,8

- належні умови для праці, відпочинку, медичного обслуговування;

- підвищення кваліфікації один раз у п'ять років;
- правовий та соціальний захист;
- компенсації, встановлені законодавством про працю;

- призначення і виплату пенсій відповідно до закону;
- встановлення надбавок за спортивні звання майстрам спорту України, майстрам спорту міжнародного класу України, Заслуженим майстрам спорту України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [5; 7].

Органи виконавчої влади з фізичної культури і спорту, з питань освіти, охорони здоров'я з урахуванням пропозицій відповідних громадських організацій визначають потребу в фахівцях фізкультурно-оздоровчого та спортивного профілю. Центральний орган виконавчої влади у сфері фізичної культури і спорту приймає участь у ліцензуванні та акредитації вищих навчальних закладів, в яких здійснюється підготовка фахівців сфери фізичної культури і спорту, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Особливо варто звернути увагу на положення Закону України "Про фізичну культуру та спорт" щодо того, що право вести педагогічну, навчально-тренувальну та оздоровчу роботу у сфері фізичної культури та спорту мають громадяни зі спеціальною освітою, отриманою в акредитованих навчальних закладах. Однак, на практиці діяльності фітнес-закладів можна спостерігати як на посаду тренера, фітнес-інструктора і т. п. можуть приймати людей без освіти, без прозорої сертифікації та без досвіду. Фітнес-заклади здебільшого провадять внутрішню роботу з підвищення компетенції власних співробітників, відкриваючи школу фітнес-тренерів, фітнес-менеджерів. По-перше, зазначена діяльність, звісно, не регламентується з боку держави, а, по-друге, компетентність таких "фахівців", які за доволі короткий термін отримують сертифікат тренера, є досить сумнівною.

До того ж на законодавчому рівні, фітнес-заклади, незважаючи на значне зростання їх кількості за останні роки, провадять господарську діяльність, яка не підлягає ліцензуванню з боку держави. Адже у Законі України "Про ліцензування видів господарської діяльності" [4], прийнятому 02.03.2015 року, остання редакція якого була 01.07.2019 року, у статті 7 "Перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню" такого виду господарської діяльності, як надання фітнес-послуг населенню, не вказано.

Ще однією актуальною проблемою у контексті правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту є визначення єдиних принципів правового регулювання праці професійних спортсменів. Це дозволить зберегти основи державного регулювання трудових відносин і одночасно надати широкі повноваження сторонам трудового правовідношення з самостійного визначення необхідних умов трудового договору. На міжнародній спортивній арені рівень досягнень зростає надзвичайно стрімкими темпами, тому професійний спорт можна вважати одним з найважчих видів діяльності людини. Із цього випливає, що кожний спортсмен-професіонал має право на справедливую оплату праці, самореалізацію, безпечне екологічне середовище і т. д. При цьому правове закріплення прав та інтересів спортсменів-професіоналів повинно бути не тільки на у трудових договорах, але і на законодавчому рівні. Однак в основному законодавчо-

му документі – Законі України "Про фізичну культуру та спорт" визначено лише загальні основи діяльності у сфері професійного спорту. Закон не містить навіть визначення такого поняття як контракт зі спортсменом.

У статті 38 Закону України "Про фізичну культуру та спорт" зазначено, що "діяльність у професійному спорті спортсменів, тренерів та інших фахівців, яка полягає у підготовці та участі у спортивних змаганнях серед спортсменів-професіоналів і є основним джерелом їх доходів, провадиться відповідно до цього Закону, Кодексу законів про працю України та інших нормативно-правових актів, а також статутних та регламентних документів відповідних суб'єктів сфери фізичної культури і спорту та міжнародних спортивних організацій" [5]. Однак правознавці вважають, що контракт із професійним спортсменом містить всі ознаки цивільно-правового договору, у зв'язку з чим він має регулюватися нормами цивільного, а не трудового законодавства.

До того ж необхідно враховувати специфічні особливості кожного виду спорту. Адже для командних та індивідуальних видів спорту властива різна специфіка відносин. Командним видам спорту притаманні відносини "роботодавець-працівник", де клуб – це роботодавець, а спортсмен виступає працівником. В індивідуальних видах спорту діяльність спортсмена є за своєю сутністю незалежною від клубу, спрямованою на отримання прибутку, і контракти укладаються з метою забезпечення доступу до тих чи інших змагань.

Так, у 2015 році було прийнято Положенням про роботу з посередниками (агентами) FIFA, що підтвердило важливу зміну підходу до управління цією категорією фахівців сфери фізичної культури та спорту. Ця надзвичайна реформа мала величезний і тривалий вплив на консолідовані національні правила, що стосуються агентів [16].

З юридичної точки зору важливим питанням також є дотримання прав людини у контрактах та угодах, учасниками яких є професійні спортсмени. Так, у праці зарубіжного фахівця з юриспруденції Daniela Heerdт [15], присвяченій дослідженню порушень прав людини під час проведення мегаспортивних заходів, знаходимо, що у травні 2017 року УЄФА повідомила свої оновлені вимоги до турніру 2024 року, які зараз прямо посилаються на захист прав людини. До того ж розроблені МОК контракти приймаючих міст проведення літніх Олімпійських ігор 2024 та 2028 років уперше в історії Олімпійських ігор включають положення про права людини. Цікавим для юриспруденції є також питання правового захисту прав на імідж спортсменів. Як зазначає у своїй праці Simon Boyes [13], імідж надає відомим спортсменам значні комерційні можливості, що потребує правового захисту, щоб зберегти свою винятковість і, таким чином, цінувати такі права.

Висновки / Дискусія

Сфера фізичної культури та спорту в Україні регулюється з боку держави законодавчими, підзаконними та нормативно-програмними документами, що регулюють діяльність організацій щодо розвитку фізичного виховання, масового спорту, професійного спорту, фітнесу, фізичної реабілітації тощо. Водночас в Україні залишається проблемним питання кадрового забезпечення [8].

Так, І. Л. Гасюк [1] дає наступне визначення поняття "кадрова політика у сфері фізичної культури та спорту" – це "системна діяльність органів влади, яка спрямована

на формування, удосконалення, впровадження комплексу стандартів, професійних вимог до службовців, педагогічних та інших працівників галузі, критеріїв їх підбору, підготовки та перепідготовки, підвищення рівня кваліфікації, раціонального використання кадрового потенціалу та його збереження на основі кількісно-якісних прогнозів і перспектив розвитку фізичної культури та спорту в Україні...".

Характеризуючи особливості кадрової політики у сфері фізичної культури та спорту О. В. Горбенко [2] дає власне визначення управлінню кадрами – це "стратегія, що об'єднує різні форми кадрової роботи, зокрема, планування кадрів у різних ланках фізкультурного руху".

Ми погоджуємось із думкою зазначених авторів та даємо власне визначення поняттю "правове регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту" як встановлену законодавчими, підзаконними та локальними нормативно-правовими документами, а також вітчизняними і міжнародними актами систему стандартів щодо регулювання трудових відносин у сфері фізичної культури та спорту.

Нами також підтверджено думку вітчизняних науковців С. Моїсеєвої [8], М. В. Дутчака [3], І. Л. Гасюка [1], що кадри та їх рівень фахової компетентності є вирішальною та головною передумовою розвитку сфери фізичної культури та спорту в Україні.

Нами підтверджено дані авторів С. Нікітенко [9], І. Є. Рибчича [11], А. О. Полянського [10] та дані наших попередніх досліджень [12] щодо існування актуальних проблем у контексті правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту та необхідності удосконалення системи норм у галузі спортивних правовідносин на законодавчому рівні, зокрема, створення єдиної системи сертифікації фітнес-тренерів та іншого фітнес-персоналу, закріпленої на державному рівні, визначення єдиних принципів правового регулювання праці професійних спортсменів.

Ми погоджуємось із думкою зарубіжних авторів [15; 17] щодо того, що постійні викриття порушень прав людини у світовому спорті знижують рівень довіри до міжнародних органів управління спортом. Нагальним питанням, на думку Brendan Schwab, є розробка низки спортивних законів, які б активно захищали, поважали та підтримували б міжнародно визнані права людини та які б підлягали

виконанню за допомогою належним чином розробленого механізму подання скарг [17].

Установлено, що показники кадрового забезпечення для різних категорій штатних працівників сфери фізичної культури та спорту за останні 10 років зменшились на 6 312 осіб. Аналіз динаміки показників кадрового забезпечення сфери фізичної культури та спорту свідчить, по-перше, про відсутність скоординованого та налагодженого механізму, який забезпечував би своєчасний моніторинг економічної доцільності підготовки фахівців тих чи інших спеціальностей сфери фізичної культури та спорту, а, по-друге, проблемність забезпечення сільської місцевості працівниками сфери фізичної культури та спорту. Ці висновки підтверджують дані попередніх досліджень авторів О. В. Горбенко [2] та С. Моїсеєвої [8].

Отже, стрімкий розвиток сфери фізичної культури та спорту, зокрема, фітнес-індустрії та професійного спорту, зумовлює необхідність удосконалення правового регулювання праці фахівців сфери фізичної культури та спорту в Україні за наступними напрямками:

- по-перше, необхідне створення єдиної системи сертифікації фітнес-тренерів та іншого фітнес-персоналу, закріпленої на державному рівні, з метою надання якісних фізкультурно-оздоровчих послуг населенню та у подальшому – зміцнення здоров'я нації;
- по-друге, необхідне визначення єдиних принципів правового регулювання праці професійних спортсменів, що забезпечить належні умови для здійснення їх діяльності;
- по-третє, необхідно здійснити моніторинг економічної доцільності підготовки фахівців тих чи інших спеціальностей сфери фізичної культури та спорту закладами вищої освіти, що забезпечить створення скоординованого та налагодженого механізму державної кадрової політики.

Ці напрямки набувають особливого значення, враховуючи той факт, що в Україні проголошено європейський вектор розвитку.

Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з необхідністю розробки та обґрунтування конкретних заходів щодо удосконалення законодавства у сфері фізичної культури і спорту, враховуючи позитивний зарубіжний досвід правового регулювання спортивної діяльності.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що немає конфлікту інтересів, який може сприйматись таким, що може завдати шкоди неупередженості статті.
Джерела фінансування. Ця стаття не отримала фінансової підтримки від державної, громадської або комерційної організації.

Список посилань

1. Гасюк, І.Л. (2013), *Механізм державного управління фізичною культурою і спортом в Україні: автореф. дис. доктора наук з державного управління*, Київ, 36 с.
2. Горбенко, О.В. (2002), *Науково-методичне обґрунтування кадрової потреби сфери фізичної культури і спорту в Україні: автореф. дис. канд. наук з фіз. вих. і спорту*, Львів, 19 с.
3. Дутчак, М.В. (2010), "Класифікація професій у сфері фізичної культури і спорту в Україні: стан та перспективи", *Спортивна наука України*, № 2, С. 25-41.
4. ВР України (2019), Закон України "Про ліцензування видів господарської діяльності". База даних "Законодавство України", режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>.
5. ВР України (2012), Закон України "Про фізичну культуру і спорт". База даних "Законодавство України" /ВР України, режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/3808-12>.
6. Заярний, О. (2011), "Суб'єкти спортивних правовідносин", *Юридичний вісник України*, № 52, С. 110.
7. ВР України (2008), Кодекс законів про працю України. База даних "Законодавство України" /ВР України, режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
8. Моїсеєва, С. (2012), "Проблеми державної кадрової політики України у сфері фізичної культури та спорту", *Державне управління та місцеве самоврядування*, Вип. 4(15), С. 243-251.

9. Ніктенко, С. (2016), "Особливості нормативно-правового регулювання фізичного виховання і спорту в Україні", *Державне управління та місцеве самоврядування*, Вип. 1(28), С. 95-100, режим доступу: URL:https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/ (дата звернення: 5.07.2019).

10. Полянський, А.О. (2011), "Правові проблеми регулювання праці професійних спортсменів в Україні", *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди "ПРАВО"*, Вип. 16, С. 47-53.

11. Рибчич, І.Є. (2015), "Правові аспекти державного управління сферою фізичної культури і спорту в Україні", *Державне будівництво*, № 1, С. 1-10.

12. Саннікова, М.В. (2019), "Актуальні проблеми правового регулювання та законодавства у сфері фізичної культури і спорту в Україні", *Слобожанський науково-спортивний вісник*, № 3(71), С. 37-42, doi:10.15391/snsv.2019-3.006.

13. Boyes, S. (2015), "Legal protection of athletes' image rights in the United Kingdom", *The International Sports Law Journal*, Volume 15, Issue 1-2, pp 69-82, doi:10.1007/s40318-015-0067-7.

14. Di Marco, A. (2019), "The internal governance of sporting organisations: international convergences on an idea of democracy", *The International Sports Law Journal*, pp. 1-13, doi:10.1007/s40318-019-00144-9.

15. Heerdt, D. (2018), "Tapping the potential of human rights provisions in mega-sporting events' bidding and hosting agreements", *The International Sports Law Journal*, Volume 17, Issue 3-4, pp 170-185, doi:10.1007/s40318-018-0129-8.

16. Rapacciuolo, D. (2016), "Michele Colucci (ed.): The FIFA Regulations on Working with Intermediaries", *The International Sports Law Journal*, Volume 16, Issue 1-2, pp. 123-125, doi:10.1007/s40318-016-0093-0.

17. Schwab, B. (2018), "Embedding the human rights of players in world sport", *The International Sports Law Journal*, Volume 17, Issue 3-4, pp 214-232, doi:10.1007/s40318-018-0128-9.

Стаття надійшла до редакції: 12.07.2019 р.
Опубліковано: 31.08.2019 р.

Анотация. Марина Саннікова. Правовое регулирование труда специалистов сферы физической культуры и спорта в Украине. Цель: определить направления совершенствования правового регулирования труда специалистов сферы физической культуры и спорта в Украине. **Материал и методы:** в данном исследовании применялся методологический подход, согласно которому правовое регулирование труда специалистов сферы физической культуры и спорта в Украине рассматривалось с точки зрения взаимодействия систем разного порядка. Теоретический анализ и систематизация литературных источников по теме исследования позволил выявить проблемное поле правового регулирования труда специалистов сферы физической культуры и спорта в Украине. Анализ документальных материалов позволил охарактеризовать систему правовой регламентации труда специалистов сферы физической культуры и спорта. Применение метода системного анализа позволило понять логику развертывания всей системы трудовых отношений на национальном и мировом уровнях, глубоко проникнуть в содержание и отраслевую специфику трудовых отношений, предметно проанализировать общие тенденции. Методы математической статистики позволили определить динамику показателей кадрового обеспечения сферы физической культуры и спорта в Украине за последние 10 лет. **Результаты:** охарактеризована система правовой регламентации труда специалистов сферы физической культуры и спорта, которая включает нормы отечественного трудового законодательства, международные правовые акты по защите трудовых прав, а также отраслевые законодательные и нормативно-программные документы сферы физической культуры и спорта. Выяснено, что количество штатных работников за последние 10 лет уменьшилось на 8,3%, в том числе за счет уменьшения количества работников высших учебных заведений, спортивных сооружений, тренеров по видам спорта, тренеров-преподавателей и учителей по спорту. **Выводы:** выяснена необходимость совершенствования правового регулирования труда специалистов сферы физической культуры и спорта в Украине по следующим направлениям: создание единой системы сертификации фитнес-тренеров и другого фитнес-персонала, закрепленной на государственном уровне; определение единых принципов правового регулирования труда профессиональных спортсменов; осуществление мониторинга экономической целесообразности подготовки специалистов тех или иных специальностей сферы физической культуры и спорта заведениями высшего образования.

Ключевые слова: право, государство, трудовое законодательство, специалисты, профессиональные спортсмены, сфера физической культуры и спорта.

Abstract. Marina Sannikova. Legal regulation of labor of specialists in the field of physical education and sports in Ukraine. Purpose: to identify areas for improving the legal regulation of labor of specialists in the field of physical education and sports in Ukraine. **Material & Methods:** in this study, a methodological approach was used, according to which the legal regulation of labor of specialists in the field of physical culture and sports in Ukraine was considered from the point of view of the interaction of systems of different orders. Theoretical analysis and systematization of literary sources on the topic of the study made it possible to find out the problem field of the legal regulation of labor of specialists in the field of physical education and sports in Ukraine. The analysis of documentary materials made it possible to characterize the system of legal regulation of labor of specialists in the field of physical education and sports. The application of the system analysis method made it possible to understand the logic of the deployment of the entire system of labor relations at the national and world levels, to penetrate deeply into the content and industry specifics of labor relations, to analyze in general the general trends. Methods of mathematical statistics allowed us to determine the dynamics of indicators of staffing in the field of physical education and sports in Ukraine over the past 10 years. **Results:** the system of legal regulation of labor of specialists in the field of physical culture and sports is described, which includes the norms of domestic labor legislation, international legal acts on the protection of labor rights, as well as industry legislative and regulatory and program documents in the field of physical culture and sports. It was found that the number of full-time employees over the past 10 years has decreased by 8,3%, in particular, due to a decrease in the number of employees of higher educational institutions, sports facilities, sports trainers, trainers, teachers and sports teachers. **Conclusion:** the need for improving the legal regulation of labor of specialists in the field of physical culture and sports in Ukraine in the following areas has been clarified: the creation of a unified system of certification of fitness trainers and other fitness personnel, fixed at the state level; determination of common principles for the legal regulation of labor of professional athletes; monitoring the economic feasibility of training specialists of certain specialties in the field of physical education and sports by universities.

Keywords: law, state, labor legislation, specialists, professional athletes, physical education and sports.

References

1. Hasiuk, I.L. (2013), *Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia fizychnoiu kulturoiu i sportom v Ukraini: avtoref. dys. doktora nauk z derzhavnoho upravlinnia* [The Mechanism of State Management of Physical Culture and Sports in Ukraine: Doctor of Science thesis abstract], Kyiv, 36 p. (in Ukr.)

2. Horbenko, O.V. (2002), *Naukovo-metodychne obgruntuvannia kadrovoi potreby sfery fizychnoi kultury i sportu v Ukraini: avtoref. dys. kand. nauk z fiz. vykh. i sportu* [Scientific and methodological substantiation of personnel needs of the sphere of physical culture and sports in Ukraine: PhD thesis abstract], Lviv, 19 p. (in Ukr.)

3. Dutchak, M.V. (2010), "Classification of professions in the field of physical culture and sports in Ukraine: the state and prospects", *Sportyvna nauka Ukrainy*, No. 2, pp. 25-41. (in Ukr.)
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Law of Ukraine "On Licensing of Economic Activities". Database "Legislation of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>. (in Ukr.)
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports". Database "Legislation of Ukraine" / BP of Ukraine, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/3808-12>. (in Ukr.)
6. Zaiarnyi, O. (2011), "Subjects of sports relations", *Yurydychnyi visnyk Ukrainy*, No. 52, pp. 110. (in Ukr.)
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2008), Code of Laws on Labor of Ukraine. Database "Legislation of Ukraine" / VR of Ukraine, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>. (in Ukr.)
8. Moisieieva, S. (2012), "Problems of State Personnel Policy of Ukraine in the Field of Physical Culture and Sports", *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, Iss. 4(15), pp. 243-251. (in Ukr.)
9. Nikitenko, S. (2016), "Features of the legal regulation of physical education and sport in Ukraine", *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, Iss. 1(28), pp. 95-100, available at: https://protocol.ua/ua/sportivne_pravo_oglyad_natsionalnogo_zakonodavstva_i_mignarodnih_standartiv/ (accessed by: 5.07.2019). (in Ukr.)
10. Polianskyi, A.O. (2011), "Legal Problems of Regulation of Professional Athletes in Ukraine", *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnogo pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody "PRAVO"*, Iss. 16, pp. 47-53. (in Ukr.)
11. Rybchych, I.Ye. (2015), "Legal Aspects of Public Administration in the Field of Physical Culture and Sports in Ukraine", *Derzhavne budivnytstvo*, No. 1, pp. 1-10. (in Ukr.)
12. Sannikova, M.V. (2019), "Actual Problems of Legal Regulation and Legislation in the Field of Physical Culture and Sport in Ukraine", *Slobozans'kij naukovo-sportivnij visnik*, No. 3(71), pp. 37-42, doi:10.15391/snsv.2019-3.006. (in Ukr.)
13. Boyes, S. (2015), "Legal protection of athletes' image rights in the United Kingdom", *The International Sports Law Journal*, Volume 15, Issue 1-2, pp 69-82, doi:10.1007/s40318-015-0067-7.
14. Di Marco, A. (2019), "The internal governance of sporting organisations: international convergences on an idea of democracy", *The International Sports Law Journal*, pp. 1-13, doi:10.1007/s40318-019-00144-9.
15. Heerdt, D. (2018), "Tapping the potential of human rights provisions in mega-sporting events' bidding and hosting agreements", *The International Sports Law Journal*, Volume 17, Issue 3-4, pp 170-185, doi:10.1007/s40318-018-0129-8.
16. Rapacciuolo, D. (2016), "Michele Colucci (ed.): The FIFA Regulations on Working with Intermediaries", *The International Sports Law Journal*, Volume 16, Issue 1-2, pp. 123-125, doi:10.1007/s40318-016-0093-0.
17. Schwab, B. (2018), "Embedding the human rights of players in world sport", *The International Sports Law Journal*, Volume 17, Issue 3-4, pp 214-232, doi:10.1007/s40318-018-0128-9.

Received: 12.07.2019.

Published: 31.08.2019.

Відомості про авторів / Information about the Authors

Саннікова Марина Вікторівна: кандидат юридичних наук, Харківська державна академія фізичної культури: вул. Клочківська 99, м. Харків, 61058, Україна.

Санникова Марина Викторовна: кандидат юридических наук, Харьковская государственная академия физической культуры: ул. Клочковская 99, г. Харьков, 61058, Украина.

Marina Sannikova: Candidate of Juridical Sciences (Ph.D), Kharkiv State Academy of Physical Culture: 99 Klochkivska Str., Kharkiv, 61058, Ukraine.

ORCID.ORG/0003-2931-2190

E-mail: svetlanastadnik87@gmail.com